

ЗАХІДНОУКРАЇНЬСЬКА

ТРАГЕДІЯ
1941

Олег РОМАНІВ
Інна ФЕДУЩАК

В книзі представлена репресивно-винищувальна діяльність комуністичного московського режиму в період першої советської окупації Західної України в 1939—1941 рр. Центральне місце займають події червня—липня 1941 р., пов'язані з масовим фізичним знищенням в тюрмах і на етапах евакуації української інтелігенції та національно-свідомого громадянства Галичини та Волині. На підставі досліджень ЛОТ „Пошук“ публікуються найбільш повні списки жертв терору 1941 р. Книга ретельно аргументована спогадами очевидців, документами режиму, світлинами. Матеріали книги формують важливий, документально підтверджений розділ свідчень для майбутнього процесу „Нюрнберг-2“ стосовно злочинів російського большевизму супроти України.

ISBN 966-7155-59-9

**Світлій пам'яті
Інни Федущак**

**SHEVCHENKO SCIENTIFIC SOCIETY
UKRAINIAN FREE UNIVERSITY FOUNDATION in USA
LIBRARY of UKRAINIAN STUDIES. No 18**

Oleh ROMANIV, Inna FEDUSHCHAK

WESTERN UKRAINIAN TRAGEDY

1941

Third Edition

Lviv — 2008

**НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ім. ШЕВЧЕНКА
ФУНДАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ВІЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ в США
УКРАЇНОЗНАВЧА БІБЛІОТЕКА НТШ. Число 18**

Олег РОМАНІВ, Інна ФЕДУЩАК

**ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКА ТРАГЕДІЯ
1941**

Третє видання

Львів — 2008

ББК 63.3 (4 Укр)

Р 69

В книзі показана репресивно-винищувальна діяльність комуністичного московського режиму в період першої советської окупації Західної України в 1939—1941 рр. Центральне місце в книзі займають події червня—липня 1941 р., пов'язані з масовим фізичним знищенням в тюрмах і на етапах евакуації української інтелігенції та національно-свідомого громадянства Галичини та Волині. В рамках досліджень ЛЮТ „Пошук“ вперше публікуються узагальнені списки жертв мартирологу 1941 р. Книга ретельно аргументована спогадами очевидців, документами режиму, фотоматеріалами.

The book is devoted to the analysis of the repressive exterminating activity of the Moscow communist regime during the first Soviet occupation of the Western Ukraine in years 1939—1941. Of particular interest are the events connected with the mass extermination of the Ukrainian intelligentsia and nationally conscious citizens of Galicia and Volhynia in jails and on the stage of hurried evacuation. Within the framework of the „Po-shuk“ Lviv Society at first the general outline lists of victims of the martyrology of this period are gathered and published. The book with the memoirs of witnesses, regime documents and photoevidences of that tragic time is diligently argued.

*Надруковано за ухвалою Видавничої ради
Наукового товариства ім. Шевченка*

*Третє видання перевидано на замовлення
Львівського обласного товариства „Пошук“*

ISBN 966-7155-59-5

© Дзюба І. М. Вступне слово. *Кати і жертви*

© Романів О. М., Федущак І. В.

© Художнє оформлення Ф. Лукавий, 2002

© Наукове товариство ім. Шевченка.
Укладання, 2002

ЗМІСТ

<i>КАТИ І ЖЕРТВИ. Іван Дзюба</i>	5
<i>ПЕРЕДМОВА. Олег Романів</i>	9
РОЗДІЛ ПЕРШИЙ.	
ЗАХІДНА УКРАЇНА: ПЕРШЕ ВХОДЖЕННЯ В ОБІЙМИ ЧЕРВОНОЇ ІМПЕРІЇ	15
Большевицьке руйнування підсоветської України (1920—1939).....	17
Західна Україна між двома світовими війнами.....	23
„Перші совети“: Західна Україна під большевиками — 1939—1941 ..	30
Репресивно-винищувальна діяльність большевицького режиму на західних землях до початку німецько-советської війни.....	38
Військовослужбовці та інші інтерновані в таборах НКВД.....	39
Депортації осадників (колоністів), лісників та місцевих функціонерів.....	40
Депортація біженців.....	42
Депортації зі „спеціальних зон“.....	44
Цілеспрямовані перманентні репресії супроти Західного українства.....	45
РОЗДІЛ ДРУГИЙ.	
МАСШТАБИ ЗЛОЧИНУ. СПИСКИ ЖЕРТВ ТЕРОРУ 1941 р	49
Тюремна вакханалія агонізуючого режиму.....	51
Львів та Львівська область.....	55
Дрогобицька область.....	58
Станіславівська область.....	60
Тернопільська область.....	60
Волинська область.....	61
Рівненська область.....	62

Джерела інформації до списків „Катинь-1940“	64
<i>Список 1</i>	
Катинь-1940 — 1011 осіб: вибірка зі списку особових справ, направлених до Москви, у НКВД СРСР, 25.11.1940 р. — осіб, розстріляних у в'язницях Західної України у квітні-травні 1940 р. за постановою Політбюро ЦК ВКП(б) від 5.03.1940 р.....	70
Мартиролог червня 1941 р. Джерела інформації.....	103
<i>Список 2</i>	
Загинули у Львівській тюрмі № 1 на вул. Лонцького 24—28 червня 1941 р. — 721 особа.....	109
<i>Список 3</i>	
Розстріляні у Львівській в'язниці № 2 — Замарстинівській 24—28 червня 1941 р. — 500 осіб.....	128
<i>Список 4</i>	
Жертви Львівської в'язниці № 3 у Золочівському замку 26—30 червня 1941 р. — 485 осіб.....	142
<i>Список 5</i>	
Розстрільні списки в'язниці № 4 — „Бригідки“ 24—28 червня 1941 р. — 326 осіб.....	155
<i>Список 6</i>	
Жертви червеневого терору 1941 р. у Львові, розпізнані рідними.....	164
<i>Список 7</i>	
Розстріляні в червні 1941 р. у Львові — 29 осіб (з архіву польського „Меморіалу“).	165
<i>Список 8</i>	
Замучені червня 1941 р. в районі Бібрки, містах Буську, Городку, Миколаєві.....	166
<i>Список 9</i>	
Загинули від рук НКВД червня 1941 р. у Жовкві — 23 особи (розпізнані серед 36 замордованих з ям на подвір'ї міської в'язниці).....	167
<i>Список 10</i>	
Розстріляні НКВД у червні 1941 р. в смт. Щирець Пустомитівського р-ну — 15 осіб.....	168
<i>Список 11</i>	
Замордовані НКВД у місті Перемишляни в червні 1941 р. — 16 осіб.....	169
<i>Список 12</i>	
Жертви червеневого 1941 р. розстрілу в урочищі „Березина“ біля села Кореличі Перемишлянського району — 15 осіб.....	170
<i>Список 13</i>	
Розстріляні в Дрогобицькій в'язниці № 1 — 1941 р., 59 осіб.....	171

<i>Список 14</i>	Довоєнний мартиролог Стрийської в'язниці 1939—1941 рр. — розстріляні, померлі — 29 осіб (тюрма № 2 Дрогобицької області).....	174
<i>Список 15</i>	Загинули в Стрийській в'язниці червня 1941 р. — 66 осіб (тюрма № 2 Дрогобицької області).....	176
<i>Список 16</i>	Мартиролог Самбірської в'язниці червня 1941 р. — 97 осіб (тюрма № 3 Дрогобицької обл.).....	179
<i>Список 17</i>	Жертви Старосамбірщини в червні 1941 р. — 32 особи.....	183
<i>Список 18</i>	Замучені в Саліні 1941 р., розпізнані очевидцями.....	185
<i>Список 19</i>	Додаткові дані про червневі 1941 р. розстріли в Дрогобичі. Закатовані в смт. Підбуж Дрогобицького району.....	186
<i>Список 20</i>	Жертви НКВД Сколівського району червня 1941 р. — 50 осіб	187
<i>Список 21</i>	Розстріляні в смт. Комарно (імена розпізнаних осіб, похованих у спільній могилі).....	189
<i>Список 22</i>	Список загиблих, ідентифікованих у Дем'яновому Лазі — Ів.-Франківськ — 43 особи.....	190
<i>Список 23</i>	Жертви Тернопільської в'язниці червня 1941 р. — 644 особи.....	193
<i>Список 24</i>	Замордовані в Чортківській в'язниці 1941 р. — 11 осіб.....	209
<i>Список 25</i>	Жертви Чортківського етапу в Умань — 796 осіб.....	210
<i>Список 26</i>	Мартиролог Бережанської в'язниці 26—28 червня 1941 р. — 74 особи.....	231
<i>Список 27</i>	Уродженці Зборівського р-ну на Тернопільщині, розстріляні НКВД 1939—1941 рр. — 78 осіб.....	234
<i>Список 28</i>	Загинули 23 червня 1941 р. у в'язниці Володимира-Волинського — розпізнані рідними — 24 особи з 36.....	237

<i>Список 29</i>	
Список в'язнів Ковельської в'язниці 1941 р., чия доля невідома (з архіву УКГБ Волинської обл.).....	239
<i>Список 30</i>	
Жертви НКВД на Волині 1939—1941 рр. — 18 осіб (з архівів УКГБ Волинської обл.).....	243
Меморіальний комплекс „Биківня“ і київські мартирологи.....	244
<i>Список 31</i>	
Київ—Биківня. Розстрільні списки 1941 р. (люди, вивезені з Захід- ної України — 110 осіб).....	246
Бутово і „Комунарка“ — „розстрільні“ полігони НКВД.....	250
<i>Список 32</i>	
Москва — „Комунарка“. Мартиролог жертв НКВД — 27 липня 1941 р. — 47 осіб.....	252
РОЗДІЛ ТРЕТІЙ.	
СВІДЧЕННЯ ЖЕРТВ ТА ОЧЕВИДЦІВ ЧЕРВОНОГО ЖАХУ.....	255
<i>Большевицькі злочини на Львівщині.....</i>	<i>257</i>
Львівські тюрми.....	257
Тюрми на вул. Лонцького, „Бригідки“, на Замарстинові, на вул. Яховича т. ін.....	257
Золочівська тюрма.....	274
Міста і села Львівської області.....	278
Бібрка, Кам'янка Струмилова, Судова Вишня.....	278
Буськ.....	278
Городок.....	279
Жовква.....	280
Красне.....	281
Лисиничі.....	281
Щирець.....	282
Перемишляни.....	283
<i>Червоний терор у Дрогобицькій області.....</i>	<i>285</i>
Дрогобич.....	285
Доброміль.....	288
Комарно.....	292
Рудки.....	293
Самбір.....	295
Стрий.....	302

Село Підбуж біля Дрогобича.....	305
Ліс Пила-Станьків.....	308
<i>Енкаведистський садизм на Станиславівщині.....</i>	<i>309</i>
Станиславів.....	309
Надвірна.....	310
<i>Жорстокість большевиків на Тернопільщині.....</i>	<i>312</i>
Бережани.....	312
Чортків.....	313
Крем'янець.....	321
<i>Масові енкаведистські розстріли на Волині.....</i>	<i>322</i>
Луцьк.....	322
Володимир-Волинський.....	325
<i>Большевицька різня у Рівненській області.....</i>	<i>326</i>
Дубно.....	326
<i>Першочергове завдання: знищити провідну верству українського громадянства.....</i>	<i>328</i>
РОЗДІЛ ЧЕТВЕРТИЙ.	
ОПРИЧНИКИ ТА ЇХ СИСТЕМА. ДОКУМЕНТИ РЕЖИМУ.....	333
<i>Документ 1</i>	
Доповідна записка Народного комісара внутрішніх справ Союзу СРСР з пропозицією фізичного знищення інтернованих польських офіцерів та ув'язнених із західних областей України і Білорусії. Не пізніше 5 березня 1940 р.....	335
<i>Документ 2</i>	
Постанова ЦК ВКП(б) про розстріл інтернованих польських офіцерів та ув'язнених із західних областей України і Білорусії. 5 березня 1940 р.....	337
<i>Документ 3</i>	
Довідка про дислокацію, ліміт і наповнення тюрем Української СРСР станом на 10 червня 1941 р. Не раніше 10 червня 1941 р.....	338
<i>Документ 4</i>	
План евакуації в'язнів, що утримуються в тюрмах Західної області НКВД/НКГБ УССР. 23 червня 1941 р.....	342
<i>Документ 5</i>	
Телеграма заступника Народного комісара внутрішніх військ НКВД СРСР Наркомові внутрішніх справ УССР про негайну	

евакуацію в'язнів з тюрем Західних областей УССР і маршрути транспортування. 23 червня 1941 р.....	345
<i>Документ 6</i>	
Доповідна начальника Тюремного відділення УНКВД Львівської області начальникові УНКВД по Львівській області про хід розвантаження тюрем від контрреволюційного, кримінально-політичного елементу. 24 червня 1941 р.....	346
<i>Документ 7</i>	
Спецповідомлення начальника Тюремного управління НКВД УССР про становище в тюрмах Волинської, Рівненської, Тернопільської, Львівської і Чернівецької областей. 28 червня 1941 р.....	348
<i>Документ 8</i>	
Спецповідомлення заступника начальника Тюремного управління НКВД УССР Народному комісарові внутрішніх справ УССР про розстріл в'язнів у тюрмі м. Острога і евакуацію в'язнів з тюрми м. Ізмаїла. 28 червня 1941 р.....	350
<i>Документ 9</i>	
Доповідна записка начальника тюрми № 2 м. Дубно начальникові Тюремного управління НКВД УССР про ліквідацію в'язнів і евакуацію колективу тюрми. 28 червня 1941 р.....	351
<i>Документ 10</i>	
Доповідна заступника Народного комісара внутрішніх справ СССР і начальника Тюремного управління НКВД СССР Народному комісарові внутрішніх справ СССР з пропозиціями щодо порядку розвантаження тюрем прифронтової смуги. 4 липня 1941 р.....	353
<i>Документ 11</i>	
Телеграма начальника Тюремного управління НКВД УССР Народному комісарові внутрішніх справ УССР про евакуацію тюрем західних областей СССР (Львівська, Дрогобицька, Станіславівська області). 5 липня 1941 р.....	354
<i>Документ 12</i>	
Доповідна записка начальника тюремного відділення начальникові Тюремного управління НКВД УССР про евакуацію тюрем Тернопільської області (Тернопіль, Чортків, Крем'янець, Бережани). Не раніше 6 липня 1941 р.....	356
<i>Документ 13</i>	
Доповідна записка капітана [НКВД] начальникові Тюремного управління НКВД УССР про розстріл в'язнів у тюрмі м. Бережани і причини непоховання трупів. 8 липня 1941 р.....	358

<i>Документ 14</i>	
Доповідна записка начальника загальної тюрми НКВД № 3 м. Бережани начальникові Тюремного управління НКВД УССР про евакуацію цієї тюрми з поясненнями, чому „робота якісно не закінчена“. Не раніше 8 липня 1941 р.....	360
<i>Документ 15</i>	
Доповідна записка заступника начальника політвідділу Тюремного управління НКВД УССР начальникові цього управління про евакуацію тюрем міст Хотина, Сторожинців і Чернівців. 9 липня 1941 р.....	363
<i>Документ 16</i>	
Доповідна записка ст. інструктора політвідділу Тюремного управління НКВД УССР начальникові цього управління про виконання розстрілів у тюрмах Тернопільської області (Тернопіль, Бережани, Чортків) і наступну евакуацію тюрем. 9 липня 1941 р.....	365
<i>Документ 17</i>	
Звіт начальника Тюремного управління НКВД УССР заступникові Народного комісара внутрішніх справ ССРСР і начальникові Тюремного управління НКВД ССРСР про евакуацію в'язнів з тюрем Західної України та інших областей УССР. 12 липня 1941 р.....	367
<i>Документ 18</i>	
Спецповідомлення заступника начальника 1 відділу Тюремного управління НКВД ССРСР про результати евакуації в'язнів з тюрем Чорткова і Коломиї. Не раніше 20 липня 1941 р.....	374
<i>Документ 19</i>	
Доповідна записка заступника начальника Тюремного управління НКВД УССР начальникові Тюремного управління НКВД ССРСР про результати евакуації в'язнів з тюрем Чорткова і Коломиї. 31 липня 1941 р.....	376
<i>Документ 20</i>	
Доповідна начальника тюрми № 3 м. Хотина начальникові Тюремного управління УНКВД УССР про евакуацію в'язнів і персоналу тюрми. 8 серпня 1941 р.....	379
<i>Документ 21</i>	
Непідписаний документ про масштаби репресій в тюрмах Західної України з зазначенням кількості розстріляних, звільнених, евакуйованих (етапованих), маршрутів транспортування, пунктів кінцевого прибуття, кількості жертв серед евакуйованих в'язнів. Не раніше 5 серпня 1941 р.....	380

<i>Документ 22</i>	
Рапорт начальника Тюремного відділення УНКВД по Волинській обл. заступникові начальника Тюремного управління НКВД УССР про розстріл в'язнів у Луцькій тюрмі. 3 вересня 1941 р.....	384
<i>Документ 23</i>	
Довідка заступника начальника 1 відділу Тюремного управління НКВД ССРСР про кількість ув'язнених, що вибули в ході евакуації. Не раніше 22 січня 1942. р.....	387
<i>Документ 24</i>	
Відомість вибуття і руху ешелонів по тюрмах Української ССР. Не раніше 5 лютого 1942 р.....	389
<i>Документ 25</i>	
Списки осіб, причетних до масових репресій 1939—1941 рр. у Львівській і Дрогобицькій областях.....	397
ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК.....	401
ГЕОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК.....	411
СПИСОК АБРЕВІАТУР І СКОРОЧЕНИХ СЛІВ З ДОКУМЕНТІВ РЕПРЕСИВНИХ ОРГАНІВ ТА НАЗВ АРХІВІВ, ДЕ ВОНИ ЗНАХОДЯТЬСЯ.....	420